

11

Գրքը հաշվարկի:

Հ. Յ. ԳՐԾՆԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

ԿԱԶՄԱԿԵՐՊԱԿԱՆ

ԿԱՆՈՆՆԵՐ

Հաստատում Թ-րդ Հնդհ. Մոդավի կողմից.

300

1-Ն

Երևան, տպարան «ՈՒՐԱՐՅՈՒՆ»

1919

18 x 11)

329(67.925) 917
1935 2017

300
1381-44

Հ. Յ. ԳԼՈՆԵԿՑՈՒԹԻՒՆ

ԿԱԶՄԱԿԵՐՊԱԿԱՆ

ԿԱՆՈՆՆԵՐ

Ա. Գրադար
1920/8

Հաստատում Թ-րդ Հնդհ. ժողովի կողմից.

Երևան, տպարան «ՈՒՐԱՐԴԻՒՆ»

1919

1/0

ԿԱԶՄԱԿԵՐՊԱԿԱՆ ԿԱՆՈՆՆԵՐ

ԱՆԴԱՄՆԵՐ

1. Հ. Յ. Դաշնակցութեան անդամ կարող է լինել նա, ով ամբողջովին ընդունում է կուսակցութեան ծրագրին ու գործելակերպը, ենթարկւում է նրա որոշումներին և ամեն ջանք գործ է դնում այդ բոլորն իրականացնելու կեանքի մէջ:

2. Իւրաքանչիւր դաշնակցական պարտաւոր է վճարել կուսակցական տուրք՝ շրջանային ժողովի որոշած սակի համաձայն կամ իր եկամտի 20/0:

ԱՆՀԱՏ ԳՈՐԾԻՉՆԵՐ

3. Անհատ գործիչները երկու կարգի են բաժանւում.
ա. Պրօպագանդիստ (շրջուն գործիչ),
բ. Լիազօր:

ա. Պրօպագանդիստ է կոչւում այն գործիչ ընկերը, որը ընտրւած է կենտր. կոմիտէի կողմից և կամ վերջինիս համաձայնութեամբ զբաղւում է նրա շրջանում պրօպագանդի գործով: Պրօպագանդիստը կարող է զբաղւել նաև կադակերպական գործերով, եթէ համապատասխան մար. անդի կողմից լիազօրւած է այդ բանի համար:

1-23829

բ. Լիազոր կոչում է այն զործիչ ընկերը որը ուղարկւում է որևէ մարմնի կողմից որոշ վայր յատուկ նպատակով և որոշ ժամանակով, որի մասին յիշատակւած պատի ինի լիազօրութեան վկայականի մէջ:

ԿԱԶՄԱԿԵՐՊՈՒԹԻՒՆ.

I ՄԱՐՄԻՆՆԵՐ:

4. Դաշնակցութեան կազմակերպութեան մէջ մտնում են հետևեալ մարմինները.

- ա. Գիւղական կոմիտէ
- բ. Թաղային կոմիտէ,
- գ. Գաւառակային կոմիտէ,
- դ. Գաւառական կոմիտէ,
- ե. Քաղաքային կոմիտէ,
- զ. Կենտրոնական կոմիտէ,
- է. Բիւրօ.

II ԺՈՂՈՎՆԵՐ

5. Վերոյիշեալ մարմինների համադատական ժողովները հետևեալներն են.

- ա. Գիւղական ժողով,
- բ. Թաղային ժողով,
- գ. Գաւառակային ժողով,
- դ. Գաւառական ժողով,
- ե. Քաղաքային ժողով,
- զ. Շրջանային ժողով,
- է. Ռայոնական ժողով,
- բ. Կոնֆերանս (խորհրդածողով),
- թ. Ընդհանուր ժողով:

ԳԻՒՂԱԿԱՆ ԵՒ ԹԱՂԱՅԻՆ ԿՈՄԻՏԵՆԵՐ.

6. Դաշնակցական անդամները կազմում են մարմիններ՝ գիւղերում թւով մէկից ոչ աւելի, աւաններում՝ երեքից ոչ աւելի և քաղաքներում՝ թաղերի քանակով.

Ժանսթովիմ: Թաղային և գիւղական կոմիտէները պէտք է ունենան առնադն 15 անդամ, նրանք կարող են ունենալ հետևեալ ստորաբաժինները — մարտական, արհեստակցական, բանտրական, գիւղացիական, ուսանողական, աշակերտական, կարմիր խաչի և այլն: Իւրաքանչիւր ստորաբաժնի համար մշակւում է ներքին յատուկ կանոնադրութիւն:

7. Նոր անդամներ ընդունւում են կոմիտէի անդամների մեծամասնութեան հաւանութեամբ և առնադն երկու անդամի հրաշխաւրութեամբ:

8. Գիւղական և թաղային ժողովները ունենում են գիւղական և թաղային կոմիտէներ, որոնք ընտրւում են զաւտնի քւէարկութեամբ և ձայների պարզ մեծամասնութեամբ:

9. Դաշնակցական բոլոր անդամները վճարում են կուտակցական տուրք իրենց եկամտի 20/0 կամ շրջանային ժողովի որոշած սակի համաձայն և ստանում են համապատասխան ընկալագիր:

10. Գիւղական և թաղային կոմիտէները իրենց ամբողջ եկամուտը մացնում են գաւառակային կոմիտէի զրամարկիլը՝ առնելով նրանից համապատասխան ընկալագիր:

ԳԱՒԱՌԱԿԱՅԻՆ ԵՒ ՔԱՂԱՔԱՅԻՆ ԿՈՄԻՏԵՆԵՐ.

11. Իւրաքանչիւր գաւառակ և քաղաք կարող է ունենալ իւր գաւառակային և քաղաքային կոմիտէն, եթէ ունի առնադն 5 թաղային կամ 5 գիւղական կոմիտէներ:

12. Գաւառակային և քաղաքային կոմիտէները բաղկանում են երեք հոգուց և ընտրւում են թաղային ու գիւղական կոմիտէների ներկայացուցիչների կողմից՝ ձայների պարզ մեծամասնութեամբ:

Ծանոթութիւն.— Գաւառակային և քաղաքային կոմիտէները ընտրւում են տարին մի անգամ:

13. Գաւառակային և քաղաքային կոմիտէները վարում են իրենց գաւառակի կամ քաղաքի գիւղական և թաղային կոմիտէների ընդհանուր գործերը և հանդիսանում են միջնորդ գիւղական ու թաղային կոմիտէների և աւելի բարձր մարմինների միջև:

14. Գաւառակային և քաղաքային կոմիտէները հսկում են, որ համաձայն շրջանային ժողովի որոշած սակի կամ եկամտի 20/-ի վանձւեն կուսակցական տուրքերը դաշնակալական անդամներից, գիւղական և թաղային կոմիտէների միջոցով:

15. Գաւառակային և քաղաքային կոմիտէները պահում են ել և մտից մատնան, դանձում աւերքերն ու եկամուտները և ամբողջապէս փոխանցում գաւառական կոմիտէին:

Ծանոթութիւն.— Գաւառակային և քաղաքային կոմիտէները իրենց ծախքերի համար ստանում են գաւառական կոմիտէներից դրամ, որն աւելի չպէտք է լինի՝ քան իրենց մտի 10/-:

Գ Ա Ր Ա Ռ Ա Կ Ա Ն Կ Ո Մ Ի Տ Է.

16. Իւրաքանչիւր գաւառ կարող է ունենալ միայն մէկ կոմիտէ՝ առնւազն երեք գաւառակային և քաղաքային կոմիտէներով:

Ծանոթութիւն.— Այն գաւառը, որտեղ 5-ից աւելի թաղային կոմիտէ ունեցող քաղաք կա, կարող է ունենալ երկու կոմիտէ՝ քաղաքի և գաւառի համար:

17. Գաւառական կոմիտէն ընտրւում է գաւառական

ժողովից, որ կազմւում է գաւառակային և թաղային կոմիտէների առնւազն երկու երրորդի ներկայացուցիչներից: Իւրաքանչիւր գաւառակի կամ թաղի կոմիտէ գաւառական ժողովին ուղարկում է 2—3 ներկայացուցիչ:

18. Գաւառական կոմիտէն կազմւում է առնւազն 5 անգամից, որոնք ընտրւում են գաղտնի քւէարկութեամբ և ձայների պարզ մեծամասնութեամբ:

19. Գաւառական կոմիտէն իր տեղական գործերում ինքնավար է և վարում է իր գաւառի կամ քաղաքի կազմակերպական ու պրօպագանդի գործերը:

20. Գաւառական կոմիտէն հսկում է, որ գաւառակային կոմիտէները շրջանային ժողովի որոշած սակի կամ եկամուտի 20/-ի համաձայն դանձւեն կուսակցական տուրքի ը:

21. Գաւառական կոմիտէն քննում է գիւղական, թաղային, գաւառակային և քաղաքային կոմիտէների հաշիւները, նրանց ամբողջ եկամուտը մտցնում իւր գանձարանը՝ տալով նրանց համապատասխան ընկալագիր:

22. Գաւառական կոմիտէն իւր ամբողջ եկամտի 25%₀ գաւառական ժողովի ցուցումներին համաձայն ծախսում է իւր շրջանի կարիքների վրա, իսկ 70%₀ փոխադրում կենտր. կոմիտէին՝ առնելով նրանից համապատասխան ստացական:

Կ Ե Ն Տ Ր Ո Ն Ա Կ Ա Ն Կ Ո Մ Ի Տ Է

23. Կենտրոնական կոմիտէն պէտք է ունենայ առնւազն երեք գաւառական կոմիտէ:

24. Կենտրոնական կոմիտէն ընտրւում է իւրաքանչիւր

չիւր տարի իւր շրջանի Շրջանային Ժողովի կողմից, զազունի քէշարկութեամբ և ձայների ² 3-ի մեծամասնութեամբ:

25. Կենտրոնական կոմիտէն կազմուում է առնուազն 5 անդամից:

26. Կենտրոնական կոմիտէն իւրաքանչիւր 6 ամիսը մի անգամ հասցնում է բիւրօին մանրամասն հաշիւ-տուութիւն իւր գործունէութեան մասին-այլ և մարմին-ների ցուցակը:

27. Կենտրոնական կոմիտէն ունի իւր կնիքը «Հ. Յ. Դաշնակցութեան N... կենտ. կոմիտէ» մակագրութեամբ:

28. Կենտրոնական կոմիտէն վարում է իւր շրջանի բոլոր գործերը և հսկում է իրեն ննջակայ կոմիտէների գործունէութեանը:

29. Արտաքին բոլոր յարաբերութիւնները կատարում են կենտրոնական կոմիտէի միջոցով և կամ նրա գիտութեամբ ու հրահանգով:

30. Կենտրոնական կոմիտէն իւր բոլոր թղթերը, փաստաթղթերը, յեղափոխական-պատմական նշանակութիւն ունեցող գոյքերն ու նամակադրութիւնները Շրջանային Ժողովից յետոյ հասցնում է բիւրօին ի պահ:

31. Կենտրոնական կոմիտէն հսկում է, որ զաւական կոմիտէները կուսակցական տուրքը գանձեն Շրջ. Ժողովի որոշման համաձայն, և քննում է զաւառական կոմիտէներ թէ գինական, թէ գոյքի և թէ զբամական հաշիւները:

32. Կենտրոնական կոմիտէն բացի կուսակցական տուրքերից կարող է ստեղծել եկամտի և այլ աղբիւրներ (հանդանակութիւն, ձեռնարկներ և այլն) Շրջանային Ժողովի որոշման համաձայն:

33. Կենտրոնական կոմիտէն, Գաւառական կոմիտէներից ստանում է ամբողջ եկամուտի 75⁰/₁₀ տալով համապատասխան ընկալադիր:

34. Կենտրոնական կոմիտէն իւր ամբողջ եկամտի 25⁰/₁₀ տալիս է բիւրօին, իսկ մնացածը յատկացնում է Շրջանային Ժողովի կողմից որոշւած ձեռնարկներին ու պէտքերին՝ համաձայն նախահաշիւ:

Ժանթութիւն. Յատուկ եկամուտները գործադրում են այն նպատակները համար, որոնց համար ստացւած են:

35. Կենտրոնական կոմիտէն տարին երկու անգամ ներկայացնում է բիւրօին իւր շրջանի հաշիւները, սովորական ձևով և կամ Շրջանային Ժողովի կողմից հաստատւած հաշիւառաւարտով: Հաշիւները պէտք է վաւերացւած լինին կենտր. կոմիտէի կնիքով և առնուազն երեք անդամի ստորագրութեամբ:

36. Այն Կենտրոնական կոմիտէն, որ տարին մի անգամ հաշիւ չի ներկայացնում, համարւում է լուծւած:

Հ. Յ. ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ԲԻՒՐՕ

37. Կուսակցութեան կենտրոնական գործադիր մարմինն է Հ. Յ. Դաշնակցութեան Բիւրօն:

38. Բիւրօն ընտրւում է Ընդհ. Ժողովի կողմից զազունի քէշարկութեամբ և ձայների երկու երրորդի մեծամասնութեամբ և բաղկանում է 7 անդամից և 3 փոխանդամից:

Ժանթութիւն. Բիւրօի անգամը չի կարող միաժամանակ լինել և կառավարութեան անդամ:

39. Բիւրօի կենտրոնն է Հաստատանի մայրաքաղաքը:

40. Բիւրօի Ժողովներին վճարական ձայնի իրաւունքով մասնակցում են միայն Բիւրօի անդամները:

41. Բիւրօն հետեւում է, որ կանոնաւոր կերպով

գործադրւեն ընդհանուր, ռայօնական և շրջանային ժողովների ու կոնֆերանսների որոշումները, ինչպէս նաև կազմակերպական կանոնները: Հսկում է, որ կոնֆերանսը, ռայօնական ու շրջանային ժողովները չհակասին ընդհ. ժողովի որոշումներին:

42. Բիւրօն տեղեկացնում է կենտրոնական կոմիտէներին կուսակցական գործերի ընթացքի մասին և հաղորդում է նրանց իր գործունէութեան մասին վեց ամիսը մէկ անգամ:

43. Բիւրօն կենտրոնական կոմիտէների պահանջամբ և անհրաժեշտ համարած դէպքերում ուղարկում է ընկերներ կենտրոնական կոմիտէների կազմը ուժեղացնելու՝ ձայնի իրաւունքով:

44. Բիւրօն բաշխում է եկամուտները համաձայն ընդհ. ժողովի մշակած նախահաշիւի:

45. Մարմինները համար կնիքներ պատիրելու և տալու իրաւունքը վերապահւած է միայն իւրօրին:

Ծանօթութիւն. ա. կնիքների վրա կուսակցական դիմանշանը գործածել կարող են միայն բիւրօն, դատական մարմինը և կենտրոնական, քաղաքային ու գաւառական կոմիտէները:

բ. Արհեստակցական միութիւնների կուսակցական հաստատուններին կնիք տալիս են կենտրոնական կոմիտէները:

գ. Այդ կնիքների ձևը՝ պէտք է տարբերի կուսակցական կնիքների ընդհանուր ձևիցը:

46. Բիւրօն պալատուոր է տարին մէկ անգամ իր անդամներին մէկին ուղարկել կենտր. կոմիտէների և միւս մարմինների գործաւարտութիւնը քննելու:

47. Բոլոր զրամական միջոցները կենտրոնանում են բիւրօնի մօտ, որը իր հերթին հետևում է զրամանի ի կանոնադր. գանձման և ծախսման:

48. Բիւրօն տարւայ վեջին քննում է իրեն ենթակայ բոլոր մարմինների հաշիւները և արդիւնքը հաղորդում է կենտրոնական կոմիտէներին:

49. Բիւրօն պահում է իւր որոշումների կանոնադրարձանագրութիւն:

50. Ծանրակշիւ խնդիրների լուծման համար բիւրօն հրաւիրում է արտակարգ ռայօնական ժողով կամ կոնֆերանս:

51. Բիւրօն վարում է կուսակցութեան գործերը, ղեկավարելով ընդհ. ժողովների որոշումներով:

52. Հրատարակում է պաշտօնական օրգաններ՝ ղեկավարելով ընդհ. ժողովի կողմից տրւած հրահանգներով: Անում է նոյնպէս և ուրիշ հրատարակութիւններ հայերէն և օտար լեզուներով:

53. Բիւրօն հետևում է, որ կուսակցական մնացած օրգանները չհակասեն ընդհանուր, ռայօնական և շրջանային ժողովների ու կոնֆերանսի գծած ուղղութեանը:

Պ Ա Ր Լ Ա Մ Ե Ն Տ Ա Կ Ա Ն Ֆ Բ Ա Կ Ց Ի Ա

54. Պարլամենտական ֆրակցիաների թեկնածուների ցանկը կազմում է բիւրօն՝ նախօրօք ստանալով Շրջանային ժողովների թեկնածուների ցուցակը, ապա առջարկում է Ռայօնական ժողովին ի քննութիւն և ի հաստատութիւն:

55. Պարլամենտական ֆրակցիաները ինքնուրոյն կերպով վարում են պարլամենտական ամբողջ օրէնսդրական աշխատանքը՝ ղեկավարելով ընդհ. ժողովի, կոնֆերանսի և համապատասխան ռայօնական ժողովների որոշումներով:

56. Բիւրօն հսկում է, որ ֆրակցիաները չշեղւին ընդհ. ժողովի, կոնֆերանսի և համապատասխան

աւայտնական ժողովի որոշումները:

57. Ընդհ. ժողովի, Կոնֆերանսի և համադատաւական աւայտնական ժողովի կողմից չնախատեսւած հարցերում պարլամենտական ֆրակցիաները ղեկավարւում են բիւրօի հրահանգներով:

58. Բիւրօի և ֆրակցիաների միջև ծագած անհամաձայնութեան դէպքում, խնդիրը լուծուած է համապատասխան աւայտնական ժողովի կողմից, իսկ մինչև աւայտնական ժողովի գումարումը պարտադիր է բիւրօի տեսակէտը:

59. Այն բոլոր ժամանակաշրջանում, երբ խորհրդարանը այն կամ այն պատճառով չի գումարւում, խորհրդարանի ֆրակցիայի բոլոր կուսակցական իրաւունքները անցնում են բիւրօին:

Կ Ա Ռ Ա Վ Ա Ր Ո Ւ Թ Ի Ի Ն

60. Ֆրակցիան ընտրւում է նախարարապետին՝ նախագէտ տնօնող բիւրօի համաձայնութիւնը:

61. Նախարարապետը կազմւում է կառավարութիւն և պարլամենտին ներկայացնելուց առաջ ստանում է ֆրակցիայի հաւանութիւնը:

62. Նախարարական թեկնածուների վերաբերմամբ ֆրակցիան ունի մերժումի իրաւունք:

63. Նախարարների մասնակի ժողովման դէպքում հարկաւոր է ֆրակցիայի վճիռը, իսկ ամբողջական ձգնաժամի պարագային անհրաժեշտ է բիւրօի համաձայնութիւնը:

64. Երբ խորհրդարանը օրէնդրական կարգով կամ չնախատեսւած արտակարգ պատճառով ղադարի գոյ-

ութիւն ունենալուց կառավարութեան ղաշնակցական անդամները գործում են բիւրօի նախաձեռնութեամբ:

65. Կառավարութեան ղաշնակցական անդամները միաժամանակ կուսակցական որեւէ մարմնի անդամ չեն կարող լինել:

Ի Ն Ք Ն Ա Վ Ա Ր Ո Ւ Թ Ի Ի Ն Ն Ր

66. Գաւառական կոմիտէն կազմւում է գաւառական դժաւուրի, քաղաքի կոմիտէն՝ քաղաքային խնդիրաւորութեան համար նուազից անդամների ցանկը և կենտ. կոմիտէի հաւանութիւնը ստանալուց յետոյ, առաջ բերւում է գաւառական կամ քաղաքային ժողովին ի հաւանաւորութիւն:

67. Նախնական ղեկավարութեան թեկնածուներ և ցանկը կազմւում է կենտրոնական կոմիտէի կողմից, որը խորհրդակցելով բիւրօի նախաձեռնութեամբ և շրջանային ժողովին ի հաւանաւորութիւն:

68. Զեմաւոյական և քաղաքային խնդիրաւորութիւնների ֆրակցիաները, ինքնուրոյն կերպով վարւում են իրենց յորժեքը՝ ղեկավարելով ընդհ. ժողովների, Կոնֆերանսի, աւայտնական և հր. ժողովի որոշումներով:

69. Կենտրոնական, գաւառական և քաղաքային կոմիտէները հանում են որ համապատասխան ֆրակցիաները չլիցիւն ընդհ. ժողովի, Կոնֆերանսի, աւայտնական և շրջանային ժողովների որոշումներին:

70. Ընդհ. ժողովի, Կոնֆերանսի, աւայտնական և շրջանային ժողովների կողմից չնախատեսւած հարցերում դժաւուրական և քաղաքային խնդիրաւորութիւնների ֆրակցիաներ ղեկավարւում են կենտրոնական կոմիտէի հրահանգներով:

71. Կենտ, կոմիտէի և Ֆրակցիաների միջև ծագած անհամաձայնութեան զէպքում, վէճը լուծուած է շրջանային ժողովի կողմից և մինչև շրջանային ժողովի դումարումը պարտադիր է բերօյի տեսակէտը:

72. Ինքնավարութեանց վարչութիւնների գաշնակցական անդամները ենթարկուած են համապատասխան ինքնավարութիւնների գաշնակցական Ֆրակցիաներին:

ԺՈՂՈՎՆԵՐ

ԳԻԻՂԱԿԱՆ ԵՒ ԹԱՂԱՅԻՆ ԺՈՂՈՎՆԵՐ

73. Գիւղական և թաղային ժողովներին մասնակցում են գաշնակցական բոլոր կազմակերպւած անդամները:

74. Գիւղական և թաղային կոմիտէներն ընտրւում են գիւղական և թաղային ժողովներում անդամների $\frac{2}{3}$ -ի ներկայութեամբ և ձայների պարզ մեծամասնութեամբ:

75. Գիւղական և թաղային ժողովները հանդիսանում են գիւղի կամ թաղի բոլոր կուսակցական գործերի և գիւղական ու թաղային կոմիտէների վերահսկելի:

ԳՂԱՍՏԱԿԱՆ ԵՒ ԲԱՂԱԲԱՅԻՆ ԺՈՂՈՎՆԵՐ

76. Գաւառակային կամ քաղաքային ժողովներին մասնակցում են գիւղական և թաղային կոմիտէների կողմից մէկական, իսկ գիւղական և քաղաքային ժողովնե-

րի կողմից իրենց թւի համեմատ ներկայացուցիչներ և մենափոքր մարմինը պէտք է մասնակցէ առնադն 3 հոգով:

77. Ներկայացուցիչների առնադն $\frac{2}{3}$ -ի ներկայութեամբ ընտրւում է գաւառակային կամ քաղաքային կոմիտէ՝ կազմած առնադն երեք հոգուց:

78. Գաւառակային և քաղաքային ժողովները ներկայանում են իրենց գաւառակի և քաղաքի բոլոր կուսակցական գործերի և գաւառակային ու քաղաքային կոմիտէների վերահսկելի և ուղղութիւն տուող:

79. Գաւառակային և քաղաքային ժողովները քննում են քաղաքային և գաւառակային կոմիտէների հաշիւները:

ԳԱԻԱՌԱԿԱՆ ԺՈՂՈՒ

80. Գաւառական ժողովին մասնակցում են կենտր. կոմիտէից, գաւառակային և քաղաքային կոմիտէներից և գաւառական կոմիտէից մէկական և գաւառակային, քաղաքային ժողովներից մէկից երկու ներկայացուցիչներ:

81. Գաւառական կոմիտէն ընտրւում է ներկայացուցիչների առնադն $\frac{2}{3}$ -ի մասնակցութեամբ և ձայների պարզ մեծամասնութեամբ:

82. Գաւառական ժողովները հանդիսանում են իրենց շրջանի կուսակցական գործերի և գաւառական կոմիտէի վերահսկելի և ուղղութիւն տուող:

83. Գաւառական ժողովները քննում են գաւառական կոմիտէի հաշիւներն ու գործավարութիւնը:

ՇՐՋԱՆԱՅԻՆ ԺՈՂՈՎ

84. Շրջանային ժողովին մասնակցում են գաւառական կոմիտէներն, կենտրոնական կոմիտէի և բիւրօի կողմից մէկական և գաւառական ժողովների երկուական ներկայացուցիչները:

85. Շրջանային ժողովները հանդիսանում են իրենց շրջանի կուսակցական գործերի և կենտր. կոմիտէի վերահսկիչն ու ուղղութիւն տուողը:

86. Շրջանային ժողովը ընտրում է կենտր. կոմիտէ գաղտնի քւէարկութեամբ և ձայների $\frac{2}{3}$ -ի մեծամասնութեամբ:

87. Շրջանային ժողովը կազմում է կենտր. կոմիտէի բիւրօն, ընտրում և հաստատում է նրա հաշիւները, մշակում է առաջիկայ գործունէութեան ծրագիրը, կուսակցական ծրագրի, րնդհ. ժողովի, կոմիտէի անդամների և ռաջօնական ժողովների ընդգծած սահմաններում, Քննում ու լուծում է շրջանի մարմինների միջև ծագած անհամաձայնութիւններն ու ընդհարումները:

88. Շրջանային ժողովները հրաւիրում են ըստ կարիքի, բայց անուազն տարեկան մի անգամ:

ՌԱՅՕՆԱԿԱՆ ԺՈՂՈՎ

89. Իւրաքանչիւր պետութեան սահմաններում գտնուող բոլոր կենտր. կոմիտէների և շրջանային ժողովների ներկայացուցիչների ընդհանուր ժողովը կոչում է ռաջօնական ժողով:

90. Ռաջօնական ժողովներ հրաւիրում է բիւրօն ըստ կարիքի, բայց առ նւազն տարին մէկ անգամ:

91. Ռաջօնական ժողովը կազմում է բիւրօի կենտր. կոմիտէների մէկական, շրջանային ժողովների երկուական, պարլամենտական Փրակցիայի, ուսանողական և աշակերտական միութեանց մէկական ներայացուցիչները:

Ծանօթութիւն. ժողովը օրինական է համարւում երբ ներկայ է վերոյիշեալ մարմինների ներկայացուցիչներից $\frac{2}{3}$ -ը:

92. Ռաջօնական ժողովը մշակում է իր ռաջօնի գործունէութեան համար միատեսակ գործիակերպ, դուրս չգալով ծրագրի և ընդհ. ժողովի որոշումների սահմաններից:

93. Ռաջօնական ժողովը ընտրում և վաւերացնում է բիւրօի ներկայացուցիչները, ընտրելիների ցուցակը:

94. Հ. Յ. Դաշնակցութեան խորհրդաժողովին մասնակցում են՝ Բիւրօն իւրամբողջ կազմով, բոլոր կենտր. կոմիտէները և Հայաստանի խորհրդարանական խմբակցութիւնը (Փրակցիա) մէկական ներկայացուցիչներով:

95. Խորհրդաժողովը օրինական կը համարւի երբ ներկայ է կենտր. կոմիտէների ներկայացուցիչների կէսից աւելին:

96. Խորհրդաժողովը կը հրաւիրւի Բիւրօի անդամների $\frac{2}{3}$ -ի կամ առնւազն երեք կենտր. կոմիտէների պահանջով:

97. Խորհրդաժողովը հրաւիրւում է ընդհանուր ժողովի կողմից նախատեսւած հարցերի համար և

նրա որոշումները պարտադիր են բիւրօի և բոլոր մարմինների համար:

Ծանօթութիւն. Խորհրդամոլովը փոփոխութեան չի կարող ենթարկել: Ծրագիրը, կանոնագիրը և ընդհ. ժողովի որոշումները:

ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ԺՈՂՈՎ

98. Հերթական ընդհ. ժողով հրաւիրելու ժամանակը որոշում է նախորդ ընդհ. ժողովը, իսկ արտակարգ դէպքերում հրաւիրում է՝ բիւրօն:

99. Ընդհ. ժողովին մասնակցում են՝ բիւրօից, շըջանային ժողովներից, կենտր. կոմիտէներից, Հայաստանի պարլամենտական ֆրակցիայից և ընդհանուր ուսանողական և աշակերտական միութիւններից մէկական ներկայացուցիչներ:

Ծանօթութիւն. Շըջանային ժողովները իրաւունք ունեն ուղարկելու մէկից աւելի ներկայացուցիչներ, եթէ նրանց համապատասխանում են մէկից աւելի կենտր. կոմիտէութիւնների ցէնդին, կազմակերպւած տնդամների թւով:

100. Բիւրօն կարող է ընդհանուր ժողովի հրաւիրել կենտր. կոմիտէների շըջաններից դուրս գտնւած այն կոմիտէներին, որոնք առանձնապէս աչքի են ընկնում իրենց գործունէութեամբ:

101. Ընդհ. ժողովը կարող է իր անդամների $\frac{1}{3}$ սահմաններում հրաւիրել ձայնի իրաւունքով գործիչ ընկերներ:

102. Բոլոր մարմինները պարտաւոր են վեց ամիս առաջ ուղարկել բիւրօին այն հարցերի ցուցակը, որոնց համար պահանջւում է ընդհ. ժողովի որոշում: Օգտւելով այդ ցուցակներից՝ բիւրօն կազմում է օրա. կարգը, որն և ուղարկում է մարմիններին, ժողովից

առնւազն երեք (3) ամիս առաջ, որպէսզի պատգամաւորները բերեն իրենց մարմինների կարծիքները:

103. Պատգամաւորները իրաւունք ունեն առաջարկելու ժողովին, մտցնել օրակարգի մէջ նոր տարրեր, որոնք քննւում են պաշտօնական հարցերը քննելուց յետոյ:

104. Պատգամաւորները ձայն են տալիս իրենց հայեցողութեամբ:

105. Բիւրօի և կենտր. կոմիտէների պատգամաւորները պարտաւոր են ներկայացնել ընդհ. ժողովին զըրաւոր զեկուցում ու զըրաւոր հաշւետւութիւն. հաստատւած իրենց մարմինների կնիքով ու ստորագրութեամբ: Այդ պահանջին բաւարարութիւն չտւող պատգամաւորները զրկւում են ձայնի իրաւունքից և մասնակցում են ժողովին խորհրդակցական ձայնով:

106. Իւրաքանչիւր պատգամաւոր պարտաւոր է իւր հետ բերել զինքն ուղարկող մարմնի մեծամասնութեան և փոքրամասնութեան կարծիքները:

107. Ընդհ. ժողովը համարւում է օրինաւոր երբ ներկայ է պատգամաւորների $\frac{2}{3}$ -ը:

108. Ընդհ. ժողովը ծրագրային, կանոնադրական և սկզբունքային հարցերը որոշում է ներկայ եղողների $\frac{2}{3}$ -ի մեծամասնութեամբ:

109. Իւրաքանչիւր պատգամաւոր ունի միայն մէկ ձայն:

110. Պատգամաւորը չի կարող իր ձայնը տալ ուրիշին, առանց իր մարմնի համաձայնութեան:

111. Ընդհ. ժողովի որոշումները կհամարւին վերջնական, երբ բոլոր արձանագրութիւնները ստորագրււած կլինեն և ժողովը կհամարւի փակւած:

112. Ընդհ. ժողովը չի կարող չիմասկան փոփոխութիւն մտցնել գաղափարութեան նպատակների և կազ-

մակերպութեան սիստէմի մէջ, եթէ այդ հարցերը նախօրօք չեն ներկայացուած կենտր. կոմիտէներին՝ ի քննութիւն:

Ն Ի Ա Զ Ա Դ Ո Յ Ն Պ Ա Հ Ա Ն Զ Ն Ե Ր

113. Իւրաքանչիւր կենտր. կոմիտէ պարտաւոր է ունենալ՝ ա. երեք գաւառա ին կոմիտէութիւն համապատասխան ցէնզով: Բ. Ընդհ. ժողովի որոշած նախահաշուով կամ առնւադն 20,000 ֆրանկ տարեկան հասոյթ:

114. Ուսանողական և աշակերտական միութիւններն իրաւունք կ'ունենան մասնակցելու ընդհ. ժողովին այն դէպքում՝ եթէ կադմակերպւած ուսանողների թիւը հասնում է 200-ի իսկ աշակերտութեանը՝ 300-ի:

115. Վերոյիշեալ պահանջներին բաւարարութիւն չաւոյցները զրկում են ընդհանուր ժողովում ձայնի իրաւունքից:

Դ Ր Ա Մ Ա Կ Ա Ն Մ Ի Զ Ո Յ Ն Ե Ր

116. Կադմակերպութեան դրամական միջոցները կազմում են ա) Անդամավճարներ՝ 2—10% կամ համաձայն շրջ. ժողովի որոշման: Բ) Նւէրներ: Գ) Հանգանակութիւն: Դ) Զանազան ձեռնարկներից գոյացած գումարներ: Ե) Պատահական եկամուտներ:

Ծանոթութիւն. Դաշնակցական իւրաքանչիւր անդամ պարտաւոր է ունենալ անդամատուր և իր անդամավճարների փոխարէն

պէտք է ստանայ դրամանիշներ, որոնք փակցւելու են անդամատուրների համապատասխան տեղում:

117. Իւրաքանչիւր դաշնակցական պարտաւոր է մտնել ամէն ամիս տեղական դաշնակցական մարմնի գրամարկով իր ամսական եկամտի առնւադն 2%:

Ծանոթութիւն. Այն դաշնակցական անդամը որ 3 (երեք) ամիս չորունակ չի վճարում անդամավճար, զրկւում է ձայնի և ընտրելու իրաւունքից:

118. Դրամի հանգանակութեան իրաւունքը վերապահւած է միայն Բ/ւրօին և Կենտր. կոմիտէներին:

Հ Ա Շ Ի Ա Պ Ա Հ Ո Ի Թ Ի Ի Ն

119. Իւրաքանչիւր դաշնակցական մարմին պարտաւոր է իր ստացած գումարի համար տալ կնքւած ընկալարկը գանձապահի ստորագրութեամբ:

120. Բոլոր մարմինները պարտաւոր են իրենց հաշիւները պահել կանոնաւոր հաշւապահական ձևով:

121. Իւրաքանչիւր մարմին պարտաւոր է երեք ամիսը մի անգամ հաշւապահական ձևով ներկայացնել իր հաշիւները իրենից բարձր մարմնին:

Ծանոթութիւն. Կենտր. կոմիտէները իրենց հաշիւները ուղարկում են Բ/ւրօին վեց ամիսը մի անգամ:

122. Բոլոր մարմինները պարտաւոր են իրենց տարեկան հաշիւները փակել գեկա. 31 ին և տարեկան հաշիւտութիւնը ներկայացնել իրենից բարձր մարմնին—ա) հաշիւկշիւ, Բ) մուտքի և ելքի արպիր (գրամարկով հաշիւմատեան), 3) կահօցուցակ (կնիկատարի), որ պէտք է մանրամասն յիշատակել ունեցած գոյքի՝ պնման իսկական և օրւան մօտաւոր արժէքը:

Ծանոթութիւն. Հաշիւները ներկայացնելիս գանձապահները

պարտաւոր են կցել փաստաթղթերը:

123. Բիւրօն պարտաւոր է իւր ծախսերը կատարել ընդհ. ժողովի նախագծած նախահաշւի նախման-ների մէջ:

124. Բիւրօն պարտաւոր է պահել մի գլխաւոր հաշւեմատեան, ուր պիտի մուծւի կենտր. կոմիտէ-ների մուտքն ու ելքը՝ համաձայն մարմիններից պարբերաբար ստացւած հաշիւներին:

125. Բիւրօն պէտք է ունենալ մարմինների ելիմտից արձանագրութեան գիրք, որի համաձայն գումարները պէտք է բաժանւեն ըստ նախահաշւի:

126. Այն մարմինները որոնք քաղաքական պատճառներով հաշւետոմարներ չեն կարող պահել իրենց մօտ երկար ժամանակ, առանց սպասելու հոամսեայ կամ վեցամսեայ հաշւետութեան, պէտք է հաշիւները ուղարկեն Բիւրօն:

127. Բիւրօն պարտաւոր է ունենալ իւր հաշւապահն ու հաշիւքնիչը, որի միջոցով վարում է մարմինների հաշիւների կանոնաւորութիւնն ու հաշւետութիւնը:

128. Արգելուով է կուսակցական միջոցներից ունէ մէկին դրամ տալ փոխաբերաբար կամ որեւէ շահագրիտական նպատակներով:

129. Բիւրօն մշակում է հաշւապահական ընդհանուր ձևի համար հրահանգներ պարտաւորեցրելի՝ կենտր. կոմիտէների համար, համաձայն ընդհ. ժողովի որոշումների:

130. Փոխառութիւն անելու իրաւունքը վերապահում է միմիայն Բիւրօնի և կենտր. կոմիտէին:

131. Կոմիտէներն իրաւունք չունին փոխառութիւն անելու առանց կենտր. կոմիտէի թոյլտւութեան:

132. Փոխառութիւնը կատարւում է մարմնի ան-

դամների անձնական պատասխանատւութեամբ, բայց ոչ կազմակերպութեան անունից:

133. Բիւրօն ընդհանուր եկամուտի 5% միում է նրա դրամարկիւմ յեղափոխական Փօնդ կազմելու նպատակով. այդ գումարի գործադրութիւնը վերապահւած է ընդհ. ժողովին:

Օ Գ Ն Ո Ւ Թ Ի Ի Ն

134. Իւրաքանչիւր դաշնակցական գործիչ պարտաւոր է ապրել իր սեփական միջոցներով. ա) երբ մասնաւոր դրաւմունքը չի խանգարում նրան յանձնւած կուսակցական գործը յաջողութեամբ վարելու կամ բ) երբ շրջանից բացակայելուց յետոյ նա չի զրկւում իր նախկին պաշտօնից:

135. Երբ դաշնակցական գործիչը կուսակցական յանձնարարութիւն կատարելիս զրկւում է իր պաշտօնից. դաշնակցական մարմինը կամ ընկերները պէտք է նրա համար գործ գտնեն, իսկ մինչև այդ՝ պահեն նրան կազմակերպութեան միջոցներով ոչ ա ելի բան երկու ամիս:

136. Գործի մէջ գտնւած ընկերների ընտանիքները կազմակերպական միջոցներից չեն օգտուում:

Փանթութիւն. ա) Մարայիզ դպրոցում այգիսի ընտանիքների կարելի է նպաստ տալ Կարմիր-Պաշի միջոցներից: Կարմիր-Պաշի ներքին կանոնադրութիւնը մշակում է Շրջանային ժողովը:

137. Կենտրոնական Կոմիտէները իրաւունք ունեն, անհրաժեշտ համարւած դէպքում, մինչև երկու ազատ անդամ պահել կուսակցութեան միջոցներով:

Մ Ա Ր Տ Ա Կ Ա Ն Ի Մ Բ Ե Ր

138. Յեղափոխական շրջաններում իր ձեռնարկները յաջող իրադրութեան նպատակով, կուսակցութիւնը կազմակերպում է մարտական խմբեր զաշնակցական ընկերներին:

139. Մարտական խմբերն ենթարկւում են և եղական մարմինների և բիւրօի տւած հրահանգներին:

140. Մարտական խմբի իւրաքանչիւր անդամ պարտաւոր է աղբիւ սեփական միջոցներով, ունենալով սեփական զէնք և միշտ պատրաստ լինել յեղափոխական ձեռնարկներին համար:

141. Մարտական խմբի անդամներն իրենց յանձնւած գործն իրադրութիւն ապրուստի միջոց ստանում են կուսակցութիւնից:

Մ Ի Ո Ի Թ Ի Ի Ն Ն Ե Ր

142. Միութիւնները լինում են գիւղացիական արհեստակցական, կանանց, կարմիր խաչի, ուսանողական, աշակերտական և այլն:

143. Արհեստակցական և գիւղացիական միութիւնները կազմում են ընդհանուր՝ անկուսակցական միութիւններին զաշնակցական հատւածները:

Ա Հ Ա Բ Ե Կ Ո Ի Մ

144. Ահաբեկումը շինելու է երկու տեսակի, քաղաքական և կազմակերպական:

145. Ահաբեկման կարող են դատապարտել միայն կենտր. կոմիտէներն ու բիւրօն. սրբոյնիւրը պէտք է հանւեն միաձայնութեամբ:

146. Կազմակերպական ծանր դեղծարարութեան (զէնքի կամ զրամի սեփականացման) և յանցագործութեան (զաւաճանութեան, լրտեսութեան և եղբայրասպանութեան) ղէպըում կարելի է մահապատժի դատապարտել միայն այն ժամանակ երբ համաձայնութիւն կատարելի մի այլ մարմնից՝ բիւրօից կամ հարկան կենտր. կոմիտէից:

Ծանօթութիւն. Եթէ ահաբեկման դատապարտւած անհաւը չի ենթարկւում ահաբեկման այն կենտր. կոմիտէի կողմից, որի շրջանում է գտնւում, այդ կենտր. կոմիտէն պատասխանատու կենայ ընդհ. ժողովի առջև:

Մ Ա Մ Ո Ի Լ

147. Դաշնակցական մամուլը պարտաւոր է հարգատ կերպով հետևել կուսակցութեան ծրագրին և տարածել հրազարդաբանները:

148. Դաշնակցութեան կենտրոնական օրգան «Դրօշակ»-ը և պաշտօնական օրգան օրաթերթը ղեկավարւում են Ընդհ. Ժողովից տրւած հրահանգներով և վարւում են Բիւրօից ընտրւած խմբագիրներով:

149. Ռաջօնական Ժողովը իրաւունք ունի հիմնելու իր ռաջօնի պաշտօնական օրգանը՝ տալով նրան յատուկ հրահանգներ, իսկ կարիքի ղէպըում և զրամական միջոցներ, առանց դուրս գալու ընդհ. Ժողովի գծած նախահաշիւից:

150. Կենտր. կոմիտէներն ևս կարող են իրենց

ըրջանում հրատարակել կուսակցական թերթ, տալով նրան պաշտօնական կամ կիսապաշտօնական բնոյթ, ատկացնելով նրան իրենց եկամտի իրենց հասանելի բաժնից:

151. Կուսակցական բոլոր թերթերը պարտաւոր են ղեկավարել կուսակցութեան ծրագրով և ընդհանուր ժողովի որոշումներով: Կետրոնական օրգանի ուղղութիւնն ու արծարած հայեացքները հիմնական հարցերի վերաբերմամբ պարտաւորեցուցիչ են կուսակցական բոլոր թերթերի համար:

Կ Ա Ր Գ Ա Պ Ա Հ Ա Կ Ա Ն

152. Կազմակերպութեան ամեն մի անդամ կամ կուսակցական օկէ մարմնի, կամ ժողովի իւրաքանչիւր փոքրամասնութիւն պարտաւոր է հնթարկւել մեծամասնութեան կամ համապատասխան բարձր մարմնի որոշումներին, հակառակ դէպքում նրանք հրաժարւած են համարուում տեղական գործերից և հնթարկւելու են կուսակցական պաշտօնական հաւատութեան:

153. Դաշնակցական մի այլ մարմին բանակցութեան մէջ է մտնում որոշումներին չհնթարկւողների հետ միայն որոշում տուող մարմնի թոյլտւութեամբ:

154. Ուէ մարմնի անդամ կարող է հեռանալ իւր շրջանից միայն իր ընկերների մեծամասնութեան թոյլտւութեամբ:

155. Մի մարմին չի կարող ուրիշ մարմնի շրջանում որեւէ ձեռնարկ անել առանց վերջինի գիտութեան ու հաւանութեան:

156. Բիւրօն կարող է լուծւած համարել որեւէ

մարմին, եթէ նրա անդամների մեծամասնութիւնը պակասի:

Դ Ա Տ Ա Կ Ա Ն

157. Իւրաքանչիւր Դաշնակցական մարմին կարող է իր անդամներին հնթարկել կուսակցական պատիւ:

158. Իւրաքանչիւր որոշում պէտք է հանւի անդամների $\frac{2}{3}$ ձայնով:

159. Ծանր յանցանքների դէպքում մարմինը հեռացնում է իր միջից յանցաւորին, այդ մասին յայտնելով իր բարձր մարմնին:

160. Իւրաքանչիւր հետաքուտոր հաստատուում է կենտր. կոմիտէից, ժամանակաւոր է մինչև վաերացւի շրջանային ժողովի կամ գերագոյն դատական մարմնի կողմից:

161. Շրջանային ժողովը պարտաւոր է հրաւիրել մեղադրողին, տալով նրան պաշտպանելու հնարաւորութիւն:

162. Շրջանային ժողովի դատավէրը համարուում է վերջնական, եթէ այդ որոշման դէմ բողոք չի լինում, բողոքել կարելի է Դերագոյն Դատական ատեանին, որի վճիռը վերջնական է:

Ժանթութիւն. Մեղադրողի վերջնական հեռացման մասին յայտարարում է կուսակցութեան կենտրոնական օրգանում:

163. Բիւրօն իրաւունք ունի յայտարարելու կենտր. կոմիտէն լուծւած, վերջինիս կողմից կազմակերպական կանոնները խախտելու դէպքում:

164. Կուսակցական շարքերից հեռացւած անդամի մասին տեղեկութիւն պէտք է հաղորդել բիւրօն

և բոլոր մարմիններին:

165. Կուսակցական շարքերից հեռացած անգամը չի կարող ընդունել ուրիշ մարմնի մէջ, մինչև բիւրօի վերջնական վճիռը:

Ծանօթութիւն. եթէ կուսակցական շարքերից հեռացած անգամը ուղղի, կարող է յետ ընդունել միայն այն մարմնի հատանութեամբ, որ հեռացրել է նրան:

166. Դաշնակցականների և ուրիշ կուսակցութիւնների պատկանող անդամների ու խմբակցութիւնների միջև կուսակցական հոգի վրայ ծաղած վէճերի դէպքում գործը յանձնուում է միջկուսակցական դատարանի:

ԳԵՐԱԳՈՅՆ ԴԱՏԱԿԱՆ ԱՏԵԱՆ

167. Ընդհ. ժողովից ընտրուում է Գելագոյն դատական ատեան, որ մնայուն է և կազմւած է երեք անդամից և երեք փոխանդամից:

168. Գերագոյն դատական ատեանը ըննութեան է առնում անհատ դաշնակցականների, կենտր. կոմիտէների, կառավարութեան դաշնակցական անդամների, դաշնակցական պաշտօնեաների, պարլամենտական դաշնակցական պատգամաւորների, բիւրօի, դրատական, քրէական, հակակարգապահական գործերը, յանձնում է նրանց պետական դատարանին և կամ իր հայեցողութեամբ վճիռ է արձակում մինչև դաշնակցութիւնից արտաքսելը: Գերագոյն դատական ատեանը իւր որոշումները յանձնում է բիւրօին ի գիտութիւն և ի գործ դրութիւն:

169. Դատական ատեանի անդամները կուսակցա-

կան կաղմակերպական մարմինների անդամ չեն կարող լինել, բացի պարլամենտական ֆրակցիայից:

170. Դատական ատեանն ունի իր սեփական կնիքը «Հ. Յ. Դաշնակցութեան դատական ատեան» մակադրութեամբ:

171. Ներկայ կանոնադրութիւնը կարող է փոփոխել, կրճատել կամ լրացել միայն ընդհանուր ժողովի կողմից:

Վ. Ե. Բ. Զ.

-20-

ՀՀ Ազգային գրադարան

NL0863931

1

2382